

VALENTINA MILOHANIĆ
OSNOVNA ŠKOLA TAR-VABRIGA
E-mail: valentina.milohanic@skole.hr

MONIKA ZUPRIĆ
OSNOVNA ŠKOLA TAR-VABRIGA
E-mail: monika.zupric@skole.hr

Stručni rad
373.3:94(497.57)“1991/95“

Školska izložba: Naša škola u doba Domovinskog rata

Članak se temelji na izlaganju *Utjecaj Domovinskog rata na rad OŠ Tar*, održanom na 17. državnom stručnom skupu o Domovinskom ratu za učitelje i nastavnike povijesti, pod radnim nazivom *Istra u Domovinskom ratu*, koji je održan u Puli od 25. do 27. veljače 2025.

Osnovna škola Tar je u vrijeme Domovinskog rata prihvatila velik broj učenika prognanika, ali i prognanike koji su postali djelatnici Škole. Istraženi su dostupni povijesni izvori: lokalni list Porečki glasnik, školska dokumentacija (Spomenica škole i školske fotografije) te su intervjuirani tadašnji djelatnici Škole. Kako bi učenicima približili ovaj dio povijesti Škole, postavljena je izložba povodom Noći muzeja. Učenici su imali priliku kroz intervju s tadašnjim djelatnicima saznati kako je bilo u školi u doba Domovinskog rata.

Cilj ovog projekta i izložbe bio je osvjestiti učenike da je naša Škola imala važnu ulogu u prihvatu prognanika te da je rat utjecao i na područja u kojima se nije ratovalo.

Ključne riječi: Domovinski rat, OŠ Tar, povijesni izvori, školska izložba.

1. Uvod

Osnovna škola Tar-Vabriga nalazi se na zapadnoj obali Istre između grada Poreča i Novigrada. Upisno područje Osnovne škole Tar-Vabriga čine veća naselja kao što su Tar, Vabriga, Frata, Rogovići i Perci. Od 1991. školu polaze učenici iz šest kilometara udaljenoga Červara, a od 1997. iz Područne škole Nova Vas, kako bi se rasteretio broj učenika u Osnovnoj školi Poreč. Škola od školske godine 2022./2023. radi na tri lokacije (školska zgrada u Taru, školska zgrada u Vabrigi i zgrada nekadašnjeg Dječjeg vrtića Radost).¹

Iako se na području Tara nije ratovalo u vrijeme Domovinskog rata, rat je promijenio svakodnevni život mještana te utjecao na rad Osnovne škole Tar. Kroz školski projekt istražen je dio povijesti Škole koji se tiče prihvata učenika prognanika i

1 O školi, <https://os-tar.skole.hr/o-skoli/> (posjet 28. 10. 2025.)

izbjeglica tijekom Domovinskog rata. Povodom obilježavanja kulturnog događaja *Noć muzeja* proveden je projekt *Noć muzeja u školi* postavljanjem školske izložbe o dijelu povijesti Osnovne škole Tar-Vabriga. Ovogodišnja tema kulturnog događaja bila je *Muzeji - vidljivi i nevidljivi*. Tema ističe važnost ne samo muzeja, već i drugih ustanova koje prikupljaju, istražuju, čuvaju i prezentiraju vrijednu građu.² Škole su upravo ustanove koje prikupljaju i čuvaju određenu građu koja se tiče povijesti škole i učenika škole te je stoga istražena i prezentirana građa kojom je prikazan dio povijesti škole. Postavljanjem školske izložbe te online objavljivanjem Kataloga školske izložbe, dio povijesti škole postao je *vidljiv*.

Projekt je bio planiran u Školskom kurikulumu, a njegov je glavni cilj bio obilježiti kulturni događaj *Noć muzeja* te potaknuti učenike na aktivno sudjelovanje u istraživanju i očuvanju baštine vlastite škole. Kroz projektne aktivnosti učenici su imali priliku upoznati se s poviješću svoje škole, posebno s razdobljem Domovinskog rata, te razumjeti ulogu koju je škola tada imala u životu zajednice. Cilj aktivnosti bio je razvijati pozitivan stav prema povijesnoj ulozi škole u vrijeme Domovinskog rata, poticati osjećaj ponosa i pripadnosti školskoj zajednici, kao i razvijati svijest o važnosti čuvanja lokalne povijesti i kulturne baštine. Na taj je način projekt pridonio osnaživanju osjećaja zajedništva te očuvanju sjećanja na događaje i ljude koji su obilježili povijest škole i lokalne zajednice.

2. Školska izložba kao školski projekt

Izložba predstavlja stalni ili privremeni postav eksponata poput slika ili fotografija, odnosno mjesto na kojem su prikazani određeni predmeti ili djela prema određenom odabiru.³ U školi izložba najčešće predstavlja privremeni postav učeničkih radova na neku temu. Izložbe često predstavljaju i način obilježavanja nekog važnog događaja ili važnog dana. Izložbom se mogu prikazati i rezultati nekog projekta, odnosno postaviti poster, plakati, crteži ili radovi na pano ili u neki drugi prostor. Izložbu možemo promatrati kao projekt jer ima određene faze koje vode do postavljanja izložbe te ima svoju temu. Cilj postavljanja izložbe jest predstaviti određeni sadržaj u vizualnom obliku.⁴

Postavljanjem školske izložbe *Naša škola u doba Domovinskog rata* predstavljena je povijest škole kroz niz postera. U postere su uključeni tekstovi, fotografije, novinski članci, sjećanja osoba iz tog vremena te tadašnji školski dokumenti koji svjedoče o radu škole tijekom Domovinskog rata.

Školski projekt postavljanja izložbe o utjecaju Domovinskog rata na rad OŠ Tar imao je nekoliko faza:

2 O *Noći muzeja*, <https://noc-muzeja.hr/> (posjet 28. 10. 2025.)

3 *Izložba*, <https://tjecnik.hr/mreznik/izlozba-neizvorni/> (posjet 28. 10. 2025.). *Izložba*, https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&tid=fVhhXxY%3D (posjet 28. 10. 2025.)

4 Tatjana Ferjan, „Slike, postri, makete in razstava – izraz učenčeve ustvarjalnosti,“ *Metodički obzori* 7(2012)1, br. 14 (2012): 147-154. <https://doi.org/10.32728/mo.07.1.2012.11>

- 1) pronalazak i prikupljanje izvora
- 2) analiza prikupljenih povijesnih izvora
- 3) izrada postera za izložbu i e-knjžice
- 4) organizacija školske izložbe i rad učenika u skupinama.

2. 1. Pronalazak i prikupljanje izvora

U proučavanju povijesti škole mogu se koristiti različiti povijesni izvori, među kojima su školska spomenica, matične knjige, školska dokumentacija, novinski članci i lokalni časopisi, kao i usmena svjedočanstva učitelja, djelatnika i učenika te fotografska građa koja prikazuje život i rad škole kroz vrijeme.

Prve spomenice nastale su sredinom sedamdesetih godina XIX. stoljeća kada je donesena odredba o pisanju školskih spomenica. Vlast je 1880. tu odredbu podignula na nivo naredbe u kojoj je detaljno opisano kako se trebaju pisati spomenice, a školska se spomenica sastojala od dvije glavne cjeline:

1. Povijest škole (od utemeljenja škole do 1. 10. 1875.) - podaci o povijesti škole (tko je i kada utemeljio školu, koji su učitelji službovali i kratak nacrt njihova života i djelovanja, o promjenama u izgledu školske zgrade)

2. Ljetopis škole (od 1. 10. 1875. nadalje) - kronološko vođenje događanja u školi, opis stanja školske zgrade, vrta i knjižnice, vođenje evidencije koliko je učenika polazilo školu po godinama i druge podatke vezano uz učenike (spol, dob, vjeroispovijest, zdravstveno stanje, popis školskih sposobnjaka, posjeti školi uglednih osoba).⁵

Spomenica osnovne škole se do 2024. vodila kao obavezna pedagoška dokumentacija za svaku godinu. Može se voditi i dalje, ali više nije obavezna dokumentacija.⁶ Školske su spomenice koristan izvor za istraživanje povijesti škole i mjesta. Donose niz podataka iz školskog života učenika i učitelja. Kako spomenice pišu ravnatelj i ravnateljice, one daju pogled odozgo u opisivanju školskog života. Školske spomenice su dnevnički zapis školskog života.⁷ U suvremeno doba spomenice se sve češće vode u digitalnom obliku, što omogućuje jednostavnije prikupljanje, čuvanje i prezentaciju sadržaja. Zbog sve većeg broja digitalnih materijala – fotografija, videozapisa, multimedijskih prikaza i prezentacija – mnoge škole danas oblikuju digitalne spomenice u obliku PowerPoint prezentacija, multimedijskih dokumenata ili mrežnih arhiva, čime se tradicija vođenja spomenice prilagođava novom vremenu i digitalnom okruženju.

U *Spomenici škole* pronađeni su podaci koji se odnose na broj učenika, uključujući i broj učenika koji su tijekom Domovinskog rata bili prognanici i izbjeglice, kao i

5 *Školske spomenice iz 19. stoljeća kao izvor za povijest školstva*, <https://histedu.isp.hr/skolske-spomenice-iz-19-stoljeca-kao-izvor-za-povijest-skolstva/> (posjet 29. 9. 2025.)

6 *Pravilnik o pedagoškoj dokumentaciji i evidenciji te javnim ispravama u školskim ustanovama*, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_08_98_1747.html (posjet 30. 9. 2025.)

7 *Školske spomenice iz 19. stoljeća kao izvor za povijest školstva* <https://histedu.isp.hr/skolske-spomenice-iz-19-stoljeca-kao-izvor-za-povijest-skolstva/> (posjet 29. 9. 2025.)

informacije o mjestima iz kojih su dolazili. Zabilježeno je da su u to vrijeme u školu dolazili učitelji i ostali djelatnici iz ratom zahvaćenih krajeva, koji su se privremeno ili trajno uključili u rad škole i svojim iskustvima doprinosili funkcioniranju škole i životu školske zajednice (Fotografija 1).

Fotografija 1: Poster iz *Spomenice škole*

U istraživanju povijesti Škole korišteni su i novinski članci iz lokalnog časopisa *Porečki glasnik*, novina *Glasa Istre* te iz drugih novina koje je sačuvala u privatnoj arhivi nekadašnja ravnateljica⁸ Škole. *Porečki glasnik* je bilo glasilo SSRN (Socijalistički savez radnog naroda) i udruženog rada Poreštine koje je izlazilo od 1983. do 1994. te koje je digitalizirano i online dostupno (Fotografija 2).⁹ *Glas Istre* su novine koje su pokrenute kao glasilo Narodnooslobodilačke fronte za Istru u srpnju 1943.¹⁰

Uz pisane povijesne izvore, važnu ulogu u rekonstruiranju povijesti Škole tijekom Domovinskog rata imala su i prikupljena sjećanja djelatnika i učenika (Fotografija 3). Provedbom intervjua s osobama koje su aktivno sudjelovale u životu škole ili svjedočile događajima u razdoblju od 1991. do 1993. te bilježenjem njihovih iskaza, primijenjena je metoda usmene povijesti.

8 Zahvaljujemo tadašnjoj ravnateljici OŠ Tar-Vabriga, gospođi Svjetlani Stipčić, što je velikodušno ustupila brojne materijale te podijelila svoja sjećanja i pružila pomoć na ovom projektu.

9 *Porečki glasnik*, <https://www.dostupnaproslost.muzejporec.hr/hr/Predmet/3108/7> (posjet 1. 10. 2025.)

10 *Glas Istre*, <https://www.istrapedia.hr/it/natuknice/863/glas-istre> (posjet 1. 10. 2025.)

Fotografija 2: Poster koji sadrži članak iz *Porečkog glasnika*

Fotografija 3: Poster koji sadrži sjećanja jedne učenice

Provedeni su intervjui s nekadašnjom ravnateljicom, tajnicom i učiteljicom te jednom učenicom (Prilog 1, 2, 3). Kroz osmišljena pitanja (Tablica 1), od kojih su neka pitanja bila ista, a neka različita, zabilježena su sjećanja osoba koje su sudjelovale i prisustvovale događajima iz povijesti škole. Slijedi tematska analiza pitanja.

Tablica 1: Teme i pitanja za vođenje intervjua

TEMA	PITANJA I OSOBA KOJOJ SU POSTAVLJENA PITANJA
Općenita pitanja o ispitaniku	Možete li se ukratko predstaviti, koliko godina ste zaposleni u našoj Školi? (ravnateljica, tajnica, učiteljica) Kada ste rođeni i odakle ste stigli u Červar-Porat? (učenica)
Pitanja o radu škole i organizaciji nastave	Možete li opisati ukratko kako je škola funkcionirala prije nego što su stigli učenici prognanici? (ravnateljica, tajnica, učiteljica) Na koji ste način osigurali materijale za nastavu, poput udžbenika i pribora? Jeste li morali uvoditi dodatne smjene zbog povećanog broja učenika? (ravnateljica, tajnica) Koji su bili najveći izazovi u radu s učenicima prognanicima? Što ste naučili iz tog iskustva kao učitelj/učiteljica ili djelatnik škole? (učiteljica) Jeste li od Škole ili nekoga drugoga dobili materijale za nastavu, poput udžbenika i pribora? Jeste li kao učenik/ca prognanik/ca imali posebne potrebe ili izazove u učenju zbog ratnih okolnosti? Jeste li u školi imali podršku stručnih suradnika, poput psihologa ili pedagoga? (učenica)
Pitanja o prihvatu prognanika	Kada ste prvi put saznali da će škola primiti učenike prognanike, kako ste se osjećali? (tajnica, ravnateljica, učiteljica) Koliko je učenika prognanika Škola primila i kako ste ih dočekali? Koliko je učenika prognanika Škola primila, koliko ih je došlo u Vaš razred i kako ste ih dočekali? (učiteljica) Koliko ste godina imali kada ste počeli pohađati OŠ Tar i u koji ste razred krenuli? Sjećate li se koliko je učenika prognanika bilo u Vašem razredu? (učenica)
Pitanje o suradnji s OŠ <i>Mladost</i> iz Osijeka	Škola je svoj prostor ustupila i prognaničkoj školi <i>Mladost</i> iz Osijeka (s oko 250 učenika), kako ste se uspjeli organizirati? (ravnateljica, tajnica)
Pitanja o osobnom doživljaju	Možete li podijeliti neku priču ili trenutak koji je posebno emotivno utjecao na Vas tijekom tog razdoblja? Što ste naučili iz tog iskustva kao djelatnik škole? Smatrate li da je Škola uspjela ostvariti značajnu ulogu u životima tih učenika? Kako biste opisali atmosferu u Školi tijekom tih godina? (ravnateljica, tajnica, učiteljica) Možete li podijeliti neku priču ili trenutak koji je posebno utjecao na Vas tijekom tog razdoblja? Smatrate li da je Škola uspjela ostvariti značajnu ulogu u životima učenika prognanika? Kako biste opisali atmosferu u Školi tijekom ratnih godina? (učenica)
Pitanja o suradnji s lokalnom zajednicom, institucijama i roditeljima	Jesu li lokalna zajednica ili roditelji pomogli u organizaciji i podršci za učenike prognanike? (tajnica, ravnateljica, učiteljica) Jeste li imali kontakte s drugim školama ili institucijama u vezi s organizacijom nastave za prognanike? (ravnateljica, tajnica) Kakva je bila suradnja Škole s roditeljima prognanika? (učiteljica)
Pitanja o dokumentaciji o tim vremenima	Je li Škola sačuvala dokumentaciju ili uspomene na te događaje, poput fotografija, bilježnica ili svjedočanstava? (ravnateljica, tajnica, učiteljica)

Zabilježena sjećanja služe kao izvor za rekonstrukciju prošlosti i nadopunu informacija koja su dobivena iz *Spomenice škole* i novinskih članaka. Također, glavni cilj provođenja intervjua nije bilo samo utvrđivanje povijesnih činjenica, već prikupljanje podataka o tome što je razdoblje Domovinskog rata značilo ljudima koji su tada radili ili polazili Školu, o sustavu vrijednosti iz tog doba, odnosima između prognanika i izbjeglica s lokalnim stanovništvom, svakodnevnom i privatnom životu pojedinaca. Bilježenjem i tumačenjem prošlosti na temelju tih osobnih iskustava i iskaza pojedinaca zabilježena je i usmena povijest Škole kroz različite perspektive o istom razdoblju i događajima. Kroz perspektivu učenice, tadašnje ravnateljice, tajnice i jedne učiteljice.¹¹

U istraživanju i postavljanju izložbe važnu ulogu imale su i fotografije koje su važan povijesni izvor. Fotografija predstavlja zapis trenutka u vremenu, prenosi mnoge detalje o ljudima, mjestima i događajima, daje informacije o svakodnevnom životu te potiču osobnu uključenost gledatelja. Fotografije su na školskoj izložbi imale ulogu ilustracije u funkciji djelovanja na emocionalnu reakciju publike te pridavanja značenja događajima.¹²

2.2. Analiza prikupljenih povijesnih izvora

Nakon što su prikupljeni različiti povijesni izvori, uslijedila je njihova analiza s ciljem što potpunijeg razumijevanja djelovanja Škole u razdoblju Domovinskog rata. U istraživanje su bili uključeni pisani dokumenti, *Spomenica škole*, brojni novinski članci te sjećanja djelatnika i učenika prikupljena kroz intervjue. Iz svih tih izvora izdvojeni su najvažniji podaci, koji su zatim tematski razvrstani prema područjima života i rada škole – od organizacije nastave i humanitarnih aktivnosti do zajedničkih napora Škole i zajednice u svakodnevnom životu. Značajnu ulogu u istraživanju imala je i vizualna te tiskana građa. Prikupljene fotografije, novinski članci, razglednice i dokumenti digitalizirani su radi trajne pohrane i jednostavnijeg korištenja. Time je omogućeno da se svi oblici izvora – pisani, usmeni i slikovni – objedine u cjelovitu povijesnu sliku. Kombiniranjem različitih vrsta podataka ostvareno je jasnije razumijevanje školskog života između 1991. i 1993.

2. 3. Izrada plakata za školsku izložbu i e-knjižice

Na temelju analiziranih podataka, digitaliziranih fotografija i novinskih članaka dizajnirani su poster i u digitalnom alatu Canva. Digitalni su poster razvrstani u tematski slijed i preuzeti u PDF-u te publicirani u digitalnom alatu Calameo kao e-knjižica. Poveznica na e-knjižicu objavljena je na stranici Škole te je time dio povijesti Škole javno dostupan online. E-knjižica dostupna je za pregled skeniranjem QR koda:

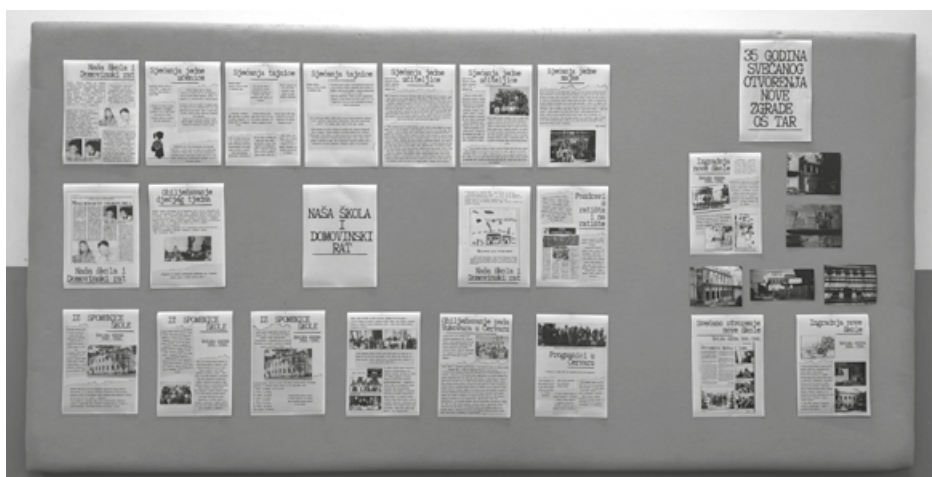
11 Martina Glučina, „Metoda usmene povijesti“, (Zagreb: Profil Klett, 8. 5. 2021.), <https://www.profil-klett.hr/metoda-usmene-povijesti> (posjet 29. 9. 2025.)

12 Martina Glučina, „Slikovni izvori u nastavi povijesti – izazovi poučavanja“, (Zagreb: Profil Klett, 3. 3. 2021.), <https://www.profil-klett.hr/slikovni-izvori-u-nastavi-povijesti-izazovi-poucavanja> (posjet 29. 9. 2025.)

2. 4. Organizacija školske izložbe i rad učenika u skupinama

Povodom obilježavanja *Noći muzeja* postavljena je u holu Škole školska izložba (Fotografija 4). Učenici osmog razreda nastavni su sat započeli ispred panoa s posterima iz povijesti Škole. Kroz kratko izlaganje učiteljice objašnjeno im je da se postavljanjem školske izložbe obilježava kulturni događaj *Noć muzeja*, ukratko je predstavljen utjecaj Domovinskog rata na rad naše Škole te kako je to zapravo omogućilo nadogradnju školske zgrade koja je bila prije 35 godina.

Fotografija 4: Školska izložba

Učenici su zatim podijeljeni u skupine te su na temelju postera sa školske izložbe trebali odgovoriti na pitanja na nastavnom listiću (Prilog 4). Nakon rada u skupinama usmeno su analizirani odgovori na pitanja na nastavnom listiću. Pitanja su strukturirana tako da obuhvaćaju različite segmente o utjecaju Domovinskog rata na rad OŠ Tar-Vabriga. Slijedi analiza pitanja (Tablica 2):

Tablica 2: Analiza odgovora na pitanja

PITANJE	TEMA
Kada je započela i završena izgradnja zgrade i dvorana Škole?	Nadogradnja školske zgrade koja je omogućila prihvata učenika prognanika.
Na koji je način Škola pomogla učenicima prognanicima?	Prihvata učenika prognanika i organizacija humanitarne pomoći.

PITANJE	TEMA
<p>Govorili su bili smješteni učenici prognanici? Koliko je prognanika bilo smješteno u Červaru 1992.?</p>	<p>Promjena uloge prostora (turistički smještaji kao mjesta prihvatila prognanika) te razvoj turističkog naselja iz isključivo turističkog naselja u današnje turističko-stambeno naselje.</p>
<p>Odakle su došli učenici prognanici?</p>	<p>Izdvajanje mjesta odakle su stigli učenici prognanici.</p>
<p>Koliko je učenika prognanika bilo upisano 1991./1992.? Koliko je ukupno učenika napustilo OŠ Tar jer su odselili školske godine 1992./1993.?</p>	<p>Usporedba i analiza brojki koje svjedoče o povećanom broju učenika, odnosno odlasku učenika.</p>
<p>Kome je Škola ustupila prostor školske godine 1991./1992.?</p>	<p>Izdvajanje specifične situacije kada je osim prihvatila učenika prognanika došlo i do prihvatila gotovo cijele jedne škole iz Osijeka.</p>
<p>Koje su nadimke imali vojnici iz Tara?</p>	<p>Povezivanje društvene i vojne povijesti jer je rat utjecao i na odlazak ljudi iz Tara u rat.</p>
<p>Govorili su i zašto Škola organizirala roditeljske sastanke?</p>	<p>Uočavanje zanimljivosti u organizaciji roditeljskih sastanaka u Hotelu gdje su bili smješteni prognanici.</p>

Učenici su stekli znanja o utjecaju rata i na područja na kojima se nije ratovalo kroz analizu školske izložbe i odgovaranje na pitanja. Provjerom odgovora i kroz usmeno objašnjenje učiteljice pojedinih činjenica, učenici su dobili širu perspektivu ratnih događanja.

3. Školska izložba i Kurikulum nastavnog predmeta Povijest

Postavljanjem školske izložbe te radom učenika u skupinama prilikom analize postera sa školske izložbe ostvarena je svrha nastavnog predmeta Povijest. Učenici su kroz provedenu aktivnost razvijali vještinu povijesnog mišljenja uz upotrebu tehničkog koncepta rad s povijesnim izvorima, vježbajući analizu, usporedbu i interpretaciju dobivenih materijala. Uz pomoć danih izvora mogli su bolje sagledati povijesne okolnosti, razumjeti različite perspektive te uočiti kako se veliki povijesni događaji odražavaju u životu njihove lokalne zajednice.¹³

Posebno su vrijedna bila sjećanja i intervjui s tadašnjim sudionicima, koji su učenicima omogućili neposredan uvid u svakodnevni život zajednice tijekom Domovinskog rata. Takvi autentični izvori potaknuli su učenike na dublje promišljanje o prošlosti i razumijevanje činjenice da rat ne utječe samo na područja izravno zahvaćena borbama, već i na one krajeve koji su rat proživjeli kroz promjene u društvenom životu. Istraživanje povijesti svakodnevice ima iznimnu važnost jer omogućuje dublje razumijevanje prošlosti iz perspektive *običnog čovjeka*. Umjesto da se povijest promatra isključivo kroz velike političke i vojne događaje, istraživanje svakodnevice usmjerava pozornost na životne priče, navike, vrijednosti i emocije ljudi koji su u tim razdobljima živjeli. Učenici mogu lakše shvatiti kako su povijesni

13 Ministarstvo znanosti i obrazovanja, *Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Povijest za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*, (Zagreb: 2019.) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_03_27_557.html (posjet 5. 11. 2025.)

dogadaji, poput Domovinskog rata, utjecali na život u njihovoj zajednici, na školu, obitelj i odnose među ljudima. Također, učenici su kroz projekt imali priliku povezati zavičajnu i nacionalnu povijest, prepoznajući ulogu lokalne zajednice u širem povijesnom kontekstu Domovinskog rata.

3. 1. Pregled domena i ishoda koji se ostvaruju kroz analizu plakata sa školske izložbe

Učenici osmog razreda uče iz nastavnog predmeta Povijest o Domovinskom ratu u drugom polugodištu. Većinom se na nastavi uči o političkom aspektu rata, a manje se poučava o utjecaju rata na područja na kojima se nije ratovalo (Tablica 3). Upravo je glavni cilj školske izložbe bio potaknuti učenike na promišljanje o tome kako rat utječe na svakodnevni život ljudi, pa isto tako i u sredinama udaljenima od izravnih borbi. Kroz istraživanje povijesnih izvora, novinskih članaka, fotografija i svjedočanstava, učenici su imali priliku otkriti da su posljedice rata prisutne i u mirnim mjestima – u školama, obiteljima i zajednicama koje su pružale podršku onima pogođenima sukobom. Poseban naglasak stavljen je na ulogu njihove Škole, koja je u razdoblju Domovinskog rata imala važnu zadaću u prihvaćanju i zbrinjavanju učenika prognanih iz drugih krajeva Hrvatske. Izložba je tako spojila prošlost i sadašnjost, pružajući učenicima mogućnost da razumiju vrijednost mira, solidarnosti i zajedništva, ali i da prepoznaju koliko su obrazovanje i ljudskost važni u najtežim vremenima.

Tablica 3: Pregled domena i ishoda

Domena Društvo
<p>Ishod na razini domene: POV OŠ A.8.1. učenik analizira međusobne odnose i dinamiku u pojedinim društvima tijekom 20. stoljeća.</p> <p>Razrada ishoda: Učenik objašnjava posljedice ratova 20. stoljeća s obzirom na promjene u društvu.</p> <p>Sadržaji za ostvarivanje ishoda:</p> <p>Stradanja stanovništva i ratna razaranja tijekom Domovinskog rata.</p> <p>Zavičajna povijest – odabrani primjeri iz društvene povijesti 20. st.¹⁴</p> <p>Ishodi na razini školske izložbe:</p> <p>učenik analizirajući postere na školskoj izložbi izdvaja vrijeme početka i završetka izgradnje škole, broj prognanika smještenih u Červaru, broj učenika upisanih školske godine 1991./1992., nabroja nadimke vojnika iz Tara, navodi kome je Škola ustupila prostor školske godine 1991./1992., opisuje na koji je način Škola pomogla učenicima prognanicima, izdvaja gdje su bili smješteni učenici prognanici i odakle su došli, objašnjava zašto se roditeljski sastanci za roditelje prognanika nisu održavali u Školi, izdvaja koliko je ukupno učenika napustilo OŠ Tar jer su odselili školske godine 1992./1993.</p>

4. Uključivanje lokalne povijesti i povijesti Škole u nastavu

Uključivanje lokalne povijesti i povijesti Škole u nastavu pokazalo se iznimno vrijednim iskustvom za učenike. Posebno im je bilo zanimljivo čitati sjećanja djelatnika i učenika iz razdoblja Domovinskog rata. Svjesnost da se povijest o kojoj uče dogodila

¹⁴ Ibid.

upravo ondje gdje oni danas žive i pohađaju Školu potaknula je kod njih dublje zanimanje i veću motiviranost za istraživanje lokalne povijesti. Čitanje tuđih sjećanja za mnoge je učenike bilo snažna motivacija za daljnje istraživanje – razgovor sa starijim članovima obitelji, učiteljima i sumještanima koji su živjeli u tom vremenu. Takav pristup omogućio im je da povijest dožive kao živu priču vlastite sredine, a ne samo kao niz činjenica iz udžbenika. Projekt je istaknuo važnost škole kao mjesta na kojem se povijest ne samo uči, nego i živi. Sjećanja djelatnika i učenika iz razdoblja Domovinskog rata posebno su pridonijela razvoju kritičkog mišljenja i empatije. Rad s izvorima koji se odnose na poznate osobe, mjesta i događaje iz njihove okoline omogućio je učenicima dublje razumijevanje povijesnih procesa i osobno povezivanje s temom. Osim povijesnog znanja, razvijali su empatiju, kritičko mišljenje i sposobnost uočavanja različitih perspektiva te razumijevanje ljudskih sudbina u teškim okolnostima. Uključivanjem lokalne i školske povijesti u nastavu potaknuto je razumijevanje važnosti zajedništva, solidarnosti te važne uloge škole i lokalne zajednice tijekom Domovinskog rata.

5. Zaključak

Škola je muzej uspomena i sjećanja. Kroz ovaj je projekt istražena povijest Škole od 1989. do 1993. Iako se na području Tara nije ratovalo u vrijeme Domovinskog rata, rat je promijenio svakodnevni život mještana te utjecao na rad OŠ Tar koja je u vrijeme Domovinskog rata prihvatila velik broj učenika prognanika, ali i prognanike koji su postali djelatnici Škole.

Kroz provedene aktivnosti učenici su na drukčiji način saznali zanimljive podatke iz povijesti Škole u doba Domovinskog rata, ali i o nadogradnji Škole povodom 35. obljetnice svečanog otvorenja nadograđene školske zgrade u Taru.

Cilj školske izložbe i nastavne aktivnosti bio je osvijestiti učenike da je naša Škola imala važnu ulogu u prihvatu prognanika te da je rat utjecao i na područja u kojima se nije ratovalo. Poučavanje povijesti Škole može učenicima biti posebno zanimljivo jer povezuje osobna i lokalna iskustva s povijesnim događajima, čineći ih stvarnijima i bližima. Učenici kroz izložbu i čitanje sjećanja bivših djelatnika i učenika prepoznaju poznata mjesta, ljude i situacije, što im omogućuje osobno povezivanje s temom. Takav pristup potiče ne samo razumijevanje povijesnih činjenica, nego i razvoj kritičkog mišljenja, empatije i sposobnosti sagledavanja različitih perspektiva.

Osim toga, ove aktivnosti učenike motiviraju na dodatno istraživanje lokalne povijesti – razgovor sa starijim članovima obitelji, susjedima i učiteljima koji su doživjeli ta vremena, prikupljanje fotografija, dokumenata i osobnih priča. Na taj način nastava postaje iskustvena i interaktivna, a učenici aktivno sudjeluju u očuvanju sjećanja svoje škole i zajednice.

U konačnici, poučavanje lokalne i školske povijesti pomaže učenicima razumjeti važnost zajedništva, solidarnosti i uloge škole u kriznim vremenima, ali i razvija osjećaj pripadnosti vlastitoj zajednici te svijest o vrijednosti očuvanja lokalne povijesti.

6. Za realizaciju školskog projekta korišteni su sljedeći izvori:

1. Prikupljena sjećanja - intervju
2. Fotografije
3. Novinski članci (*Glas Istre, Porečki glasnik*)
4. *Spomenica* OŠ Tar-Vabriga

Literatura:

- Ferjan, Tatjana. „Slike, postri, makete in razstava – izraz učenčeve ustvarjalnosti.“ *Metodički obzori* 7(2012)1, br. 14 (2012): 147-154. <https://doi.org/10.32728/mo.07.1.2012.11>
Glas Istre. <https://www.istrapedia.hr/it/natuknice/863/glas-istre> (posjet 1. 10. 2025.)
- Glučina, Martina. *Metoda usmene povijesti*. Zagreb: Profil Klett, 8. 5. 2021.
<https://www.profil-klett.hr/metoda-usmene-povijesti> (posjet 29. 9. 2025.)
- Glučina, Martina. *Slikovni izvori u nastavi povijesti – izazovi poučavanja*. Zagreb: Profil Klett, 3. 3. 2021.
<https://www.profil-klett.hr/slikovni-izvori-u-nastavi-povijesti-izazovi-poucavanja> (posjet 29. 9. 2025.)
- Izložba*. <https://rjecnik.hr/mreznik/izlozba-neizvorni/> (posjet 28. 10. 2025.)
- Izložba*. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fVhhXxY%3D (posjet 28. 10. 2025.)
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja. *Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Povijest za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: 2019.
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_03_27_557.html (posjet 5. 11. 2025.)
- O Noći muzeja*. <https://noc-muzeja.hr/> (posjet 28. 10. 2025.)
- O školi*. <https://os-tar.skole.hr/o-skoli/> (posjet 28. 10. 2025.)
- Porečki glasnik*. <https://www.dostupnaproslost.muzejporec.hr/hr/Predmet/3108/7> (posjet 1. 10. 2025.)
- Pravilnik o pedagoškoj dokumentaciji i evidenciji te javnim ispravama u školskim ustanovama*.
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_08_98_1747.html (posjet 30. 9. 2025.)
- Školske spomenice iz 19. stoljeća kao izvor za povijest školstva*. <https://histedu.isp.hr/skolske-spomenice-iz-19-stoljeca-kao-izvor-za-povijest-skolstva/> (posjet 29. 9. 2025.)

SUMMARY

SCHOOL EXHIBITION: OUR SCHOOL DURING THE HOMELAND WAR

The article is based on the presentation *The Impact of the Homeland War on the Work of the Elementary School Tar*, held at the 17th National Professional Conference on the Homeland War for History Teachers, under the working title *Istria in the Homeland War*, which was held in Pula from February 25 to 27, 2025.

During the Homeland War, the Elementary School Tar accepted a large number of refugee students, as well as refugees who became employees of the School. Available historical sources were researched: the local newspaper *Porečki glasnik*, school documentation (School Chronicle and school photographs), and the School's employees

at the time were interviewed as well. In order to bring this part of the School's history closer to the students, an exhibition was set up on the occasion of the Night of Museums. The students had the opportunity to find out what it was like at the school during the Homeland War through interviews with the employees at the time.

The goal of this project and exhibition was to make students aware that our school played an important role in accepting refugees and that the war also affected areas where there was no war.

Keywords: Homeland War, Elementary School Tar, historical sources, school exhibition.

Prilozi:

Prilog 1

Pitanja za intervju s ravnateljicom i tajnicom

1. Možete li se ukratko predstaviti, koliko godina ste zaposleni u našoj Školi?
2. Možete li opisati ukratko kako je Škola funkcionirala prije nego što su stigli učenici prognanici?
3. Kada ste prvi put saznali da će Škola primiti učenike prognanike, kako ste se osjećali?
4. Koliko je učenika prognanika naša Škola primila i kako ste ih dočekali?
5. Na koji ste način osigurali materijale za nastavu, poput udžbenika i pribora?
6. Jeste li morali uvoditi dodatne smjene zbog povećanog broja učenika?
7. Škola je svoj prostor ustupila i prognaničkoj školi *Mladost* iz Osijeka (s oko 250 učenika), kako ste se uspjeli organizirati?
8. Možete li podijeliti neku priču ili trenutak koji je posebno emotivno utjecao na Vas tijekom tog razdoblja?
9. Jesu li lokalna zajednica ili roditelji pomogli u organizaciji i podršci za učenike prognanike?
10. Jeste li imali kontakte s drugim školama ili institucijama u vezi s organizacijom nastave za prognanike?
11. Što ste naučili iz tog iskustva kao djelatnik Škole?
12. Smatrate li da je Škola uspjela ostvariti značajnu ulogu u životima tih učenika?
13. Kako biste opisali atmosferu u Školi tijekom tih godina?
14. Je li Škola sačuvala dokumentaciju ili uspomene na te događaje, poput fotografija, bilježnica ili svjedočanstava?

Prilog 2

Pitanja za intervju s učiteljicom

1. Možete li se ukratko predstaviti, koliko godina ste zaposleni u našoj Školi?
2. Možete li opisati kako je Škola funkcionirala prije nego što su stigli učenici prognanici?
3. Kada ste prvi put saznali da će Škola primiti učenike prognanike, kako ste se osjećali?
4. Koliko je učenika prognanika Škola primila, koliko ih je došlo u Vaš razred i kako ste ih dočekali?
5. Kako ste prilagodili nastavni plan i program za učenike prognanike?
6. Jesu li učenici prognanici imali posebne potrebe ili izazove u učenju zbog ratnih okolnosti?
7. Na koji način je funkcionirala nastava, jesu li učenici prognanici dobili materijale za nastavu, poput udžbenika i pribora?
8. Kako ste pomagali učenicima da se prilagode novoj sredini?
9. Jeste li u Školi imali podršku stručnih suradnika, poput psihologa ili pedagoga?
10. Možete li podijeliti neku priču ili trenutak koji je posebno emotivno utjecao na Vas tijekom tog razdoblja?
11. Kakva je bila suradnja Škole s roditeljima prognanika?
12. Jesu li lokalna zajednica ili roditelji pomogli u organizaciji i podršci za učenike prognanike?
13. Koji su bili najveći izazovi u radu s učenicima prognanicima?
14. Što ste naučili iz tog iskustva kao učitelj/učiteljica ili djelatnik Škole?
15. Smatrate li da je Škola uspjela ostvariti značajnu ulogu u životima tih učenika?
16. Kako biste opisali atmosferu u Školi tijekom tih godina?
17. Je li Škola ili Vi osobno, sačuvala dokumentaciju ili uspomene na te događaje, poput fotografija, bilježnica ili svjedočanstava?

Prilog 3

Pitanja za intervju s učenicom

1. Kada ste rođeni i odakle ste stigli u Červar-Porat?
2. Koliko ste godina imali kada ste počeli pohađati OŠ Tar i u koji ste razred krenuli?
3. Sjećate li se koliko je učenika prognanika bilo u Vašem razredu?
4. Jeste li od Škole ili nekoga drugoga dobili materijale za nastavu, poput udžbenika i pribora?

5. Jeste li kao učenik/ca prognanik/ca imali posebne potrebe ili izazove u učenju zbog ratnih okolnosti?
6. Jeste li u Školi imali podršku stručnih suradnika, poput psihologa ili pedagoga?
7. Možete li podijeliti neku priču ili trenutak koji je posebno utjecao na Vas tijekom tog razdoblja?
8. Smatrate li da je Škola uspjela ostvariti značajnu ulogu u životima učenika prognanika?
9. Kako biste opisali atmosferu u Školi tijekom ratnih godina?

Prilog 4

Pitanja za učenike za rad u skupinama

Pronađi odgovore na pitanja koristeći se informacijama koje se nalaze na posterima sa školske izložbe:

1. Kada je započela i završena izgradnja zgrade i dvorana Škole?
2. Koliko je prognanika bilo smješteno u Červaru 1992.?
3. Koje su nadimke imali vojnici iz Tara?
4. Kome je Škola ustupila prostor školske godine 1991./1992.?
5. Koliko je učenika prognanika bilo upisano 1991./1992.?
6. Na koji je način Škola pomogla učenicima prognanicima?
7. Gdje su bili smješteni učenici prognanici?
8. Odakle su došli učenici prognanici?
9. Gdje je i zašto Škola organizirala roditeljske sastanke?
10. Koliko je ukupno učenika napustilo OŠ Tar jer su se odselili školske godine 1992./1993.?